

Kleine Zilverreiger, het kan vriezen en dooien

Kleine Zilverreiger.
Foto: Hans Gebuis

Kleine Zilverreigers zijn echte waterreigers. Waar Grote Zilverreiger en Koereiger ook ver van het water te vinden zijn, is dat uitzonderlijk voor een Kleine Zilverreiger. Ook in de herfst en winter beperkt de soort zich grotendeels tot aan water gebonden prooidieren, waarbij kleine hechte groepjes effectief jagen op alles dat beweegt. Hij is ook veel meer gebonden aan zoute en brakke wateren dan beide andere reigers. Een overzicht op basis van gegevens van Sovon, Waarneming.nl en Trektellen.nl.

Uitbreiding in Europa

Vanwege zijn fraaie pluimveren, in gebruik als versiering van dameshoedjes, werd de Kleine Zilverreiger begin 20^e eeuw flink bejaagd in de Zuid-Europese broedgebieden. Door bescherming kon de stand weer oprakbelen. In de jaren negentig telde Europa 68.000-94.000 paren en dat aantal nam daarna nog toe.

De decennialange Franse areaaluitbreiding in noordelijke en westelijke richting leidde tot de definitieve vestiging in Nederland (1994), België (1995), Groot-Brittannië (1996) en Ierland (1997). Vooral in Groot-Brittannië is het nadien hard gegaan. In 2012-13 werd de stand op rond 900 paren geschat, met een lichte afname na enkele recente koudere winters. Dat laatste speelde ook mee bij de afname in België. Zo werden in Het Zwin, het Vlaamse bolwerk, in 2007 nog 36 nesten geteld, anno 2013 slechts 3.

Nederlandse broedvogel

Misschien broedde de Kleine Zilverreiger enkele eeuwen geleden in ons land. Het eerste recente broedgeval, in 1979 in de Oostvaardersplassen, bleef aanvankelijk zonder vervolg. Pas sinds 1994 wordt er jaarlijks in ons land gebroed, met name in het Deltagebied en - in veel mindere mate - het Waddengebied. De belangrijkste kolonie was steeds die van het Quackjeswater op Voorne. Deze groeide van 9 paren in 2002 naar 43 in 2005 en 75 in 2008. In dat jaar werd ook het hoogste landelijke aantal broedparen vastgesteld: 165-185.

Er volgden echter vier winters met soms felle vorstperiodes; deze doorbraken een lange reeks van overwegend (zeer) zachte winters. Het leidde tot een aanzienlijke afname (figuur 1). In 2012 werd een nationaal dieptepunt bereikt met slechts 30-35 paren. Daarna volgde weer een gedeeltelijk herstel naar 68-76 paren in 2014. Ondanks een zachte winter zette dat herstel in 2015 niet door. Zo werden dat jaar op Voorne maar 9 nesten gevonden, tegen 18 in 2014. Of de doorgaans plaatstrouwe broedvogels elders hun heil gezocht hebben, is onduidelijk. Helemaal uitgesloten is dat niet, aangezien Kleine Zilverreigers heimelijke broedvogels kunnen zijn.

Buiten het broedseizoen

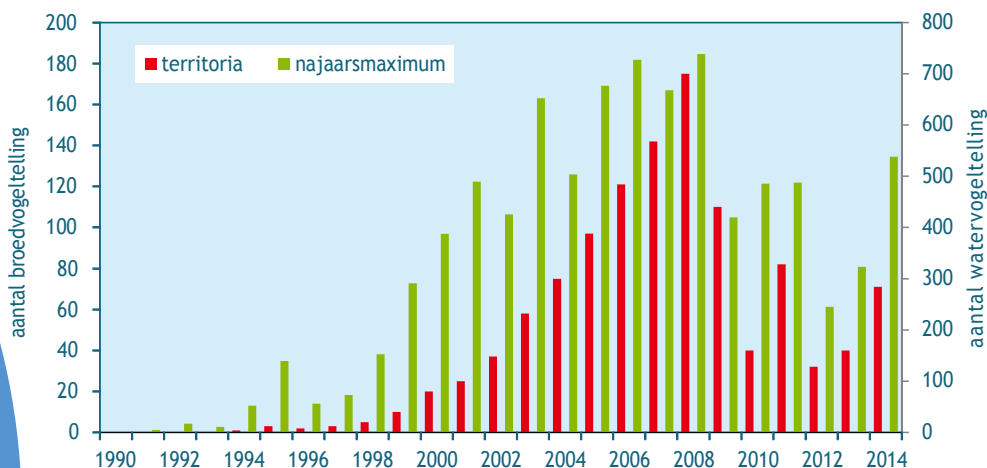
Afgezien van mogelijk lokale verplaatsingen in januari en februari, nemen de aantallen 'Kleine Zillies' in maart toe op de Nederlandse trektelposten. De toestroom gaat door tot de piek eind april-half mei bereikt wordt met enkele tientallen trekkers per week (figuur 2).

Een echte najaarspiek wordt niet opgemerkt op de trektelposten. Wellicht vindt de wegtrek heel geleidelijk plaats. Maar het zou ook kunnen dat veel vogels in het donker wegtrekken, zoals bijvoorbeeld bekend is van Purperreigers. Dan zijn ze de landsgrens waarschijnlijk al gepasseerd op het moment dat het weer licht is.

In zijn algemeenheid zijn de aantallen Kleine Zilverreigers in ons land het hoogst in nazomer en vroege herfst (figuur 2). De hoofdmacht verblijft dan in het Deltagebied. Andere bekende gebieden zijn Texel, het Lauwersmeergebied, de Oostvaardersplassen en de Kop van Noord-Holland (figuur 3). In seizoen 2014/15 werden, zoals altijd, de hoogste aantallen gemeld uit de Westerschelde (max. 138) en de Oosterschelde (120). De aantallen hier waren ongeveer gelijk aan die in de hele Waddenzee (122). De landelijke nazomerpopulatie kwam waarschijnlijk boven de 500 uit. Diep in het binnenland is deze soort heel wat zeldzamer dan de Grote Zilverreiger.

In de wintermaanden proberen sterk wisselende aantallen bij ons te overwinteren.

Figuur 1. Kleine Zilverreiger, trend in Nederland 1990-2014. Aantal territoriale paren in broedtijd en najaarsmaximum tijdens watervogeltellingen.

Rob Goldbach Publicatie Fonds

Het Rob Goldbach Publicatie Fonds is een speciaal fonds van Sovon Vogelonderzoek Nederland. Het is ingesteld na het overlijden van ons oud-bestuurslid Rob Goldbach in 2009. Het fonds wordt gevuld door donaties, legaten en een jaarlijkse bijdrage van Sovon.

Wat willen we bereiken?

Met het fonds wil Sovon twee zaken mogelijk maken:

- het schrijven van wetenschappelijke artikelen en andere publicaties over vogelonderzoek. Deze zijn van groot belang voor verdere kennisontwikkeling en -overdracht;
- publicaties door vrijwilligers en/of vogelwerkgroepen uit de achterban van Sovon. Met het fonds wil Sovon een bijdrage leveren aan de totstandkoming van regionale publicaties, zoals een Avifauna, een jubileumoverzicht, e.d.

Recent gesteunde projecten

- *Vrije Vogels* van Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland
- *Vogels van het Leijpark*. *Veranderingen in de vogelwereld van 1974 tot 2014*. Henk Möller-Pillot
- *MUS-rapport (jubileumversie)* van de Haagse Vogelbescherming

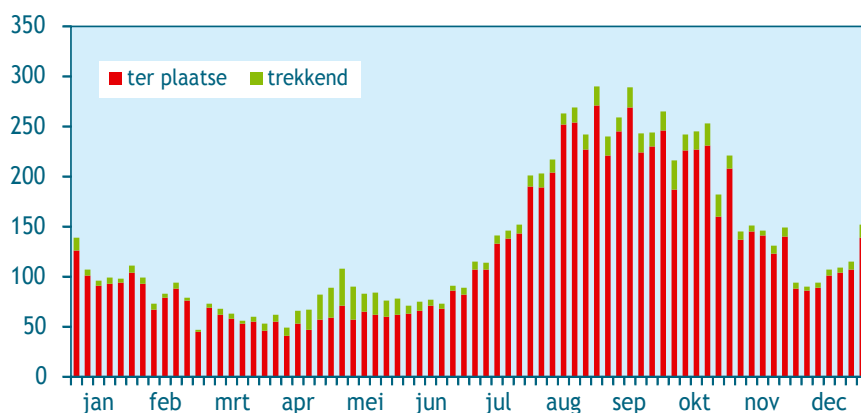
Hoe kunt u bijdragen?

U kunt op de volgende manieren helpen:

- een eenmalige donatie;
- een legaat ten name van het Fonds (of Sovon) stellen;
- het Fonds bekend maken bij andere mogelijk belangstellenden. Hiervoor is een folder beschikbaar.

Meer informatie

> sovon.nl/goldbachfonds

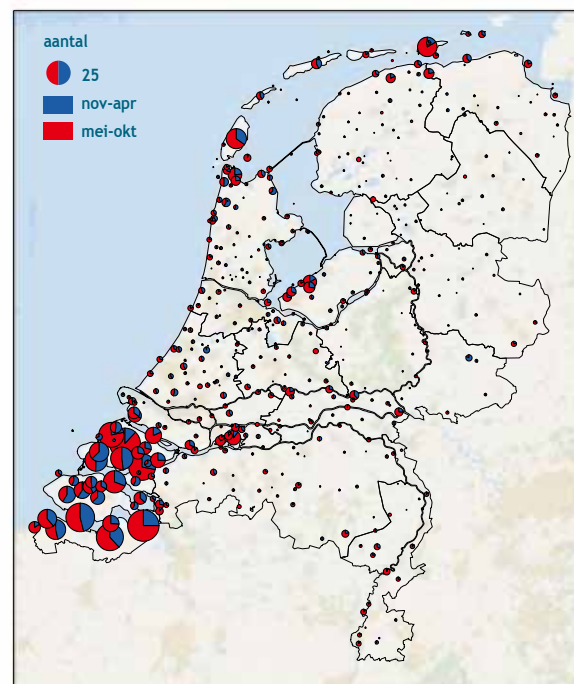
Figuur 2. Kleine Zilverreiger, seizoenspatroon in Nederland 2006-15. Totaal aantal per vijfdaagse periode.

Bij strenge vorst komen Kleine Zilverreigers in de problemen. Een deel trekt vermoedelijk weg, maar onder de blijvers vallen de nodige slachtoffers. Het aantal dat bij de landelijke midwintertelling half januari vastgesteld werd, zakte van rond 325 in 2007-08 naar gemiddeld 145 (uitersten 96-217) in 2009-15.

Ringmeldingen

De in ons land verblijvende Kleine Zilverreigers zullen vooral eigen broedvogels zijn, aangevuld met Franse vogels waarvan bekend is dat ze noordwaartse trekbewegingen maken. Onze eigen vogels blijven jaarrond in Nederland of trekken weg. De meeste meldingen van in ons land gekleurde zilverreigers worden binnen enkele tientallen kilometers van de ringlocatie gedaan. Een enkeling verplaatste zich van Schiermonnikoog naar het Deltagebied of vanuit het Deltagebied naar België. Meer bijzonder zijn de Nederlandse zilverreigers die opgemerkt werden in Onsala (Zweden), Leicestershire (Groot-Brittannië), Duinkerken (Frankrijk) en Walchum (NW-Duitsland). Een Kleine Zilverreiger, als nestjong geringd op Schiermonnikoog door Otto Overdijk op 18 juni 2004, verbleef drie maanden later in Asturias, Spanje. De vogel werd hier, behalve in 2008, in alle navolgende winters tot december 2012 gezien. Er is slechts één melding bekend uit de broedperiode (3 mei 2010 Schiermonnikoog).

De voor zover bekend enige buitenlandse Kleine Zilverreiger die in ons land is afgelezen, betrof een Britse vogel. Op 6 januari 2008 gekleurd in Waversham, Kent, werd hij in augustus 2008 meerdere malen gezien in de Ooijpolder, Gelderland (bron: Vogeltrekstation/Otto Overdijk).

Figuur 3. Kleine Zilverreiger. Relatieve verspreiding in 1989-2015, met onderscheid tussen winter-voorjaar (november-april) en zomer-najaar (mei-oktober).

● Joost van Bruggen & Erik van Winden